

LUNDS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR PSYKOLOGI

**Allvarlighetsbedömning av självupplevt och kommunicerat
våld i nära relationer**

Bibbi Gudmundsson

Jenny Luong

Kandidatuppsats vt 2015

Handledare: Sverker Sikström

Examinator: Arvid Erlandsson

Abstract

The purpose of this study was to examine whether the severity of physical or psychological intimate partner violence was assessed differently, depending on whether the violence is self-experienced or communicated. Gender aspects were also considered in the study.

The study was conducted in two stages, in which participants in the first study was or had been in a relationship that lasted for at least six months. In this study, participants were describing two events with elements of psychological and physical violence, and estimated the severity of the intimate partner violence based on subjective assessment. In the second study, newly recruited participants assessed the severity of the stories that was collected in the previous study.

The results showed that participants in the second study assessed physical violence more severely than participants from the first study. However, there was no difference in the assessment of severity of psychological violence between the first and second study. Male offenders were assessed slightly higher than female offenders.

Keywords: Intimate partner violence, physical violence, psychological violence, assessment of violence, gender

Sammanfattning

Syftet med denna studie var att undersöka om allvarligheten av fysiskt eller psykiskt våld i nära relationer bedömdes olika, beroende på om våldet var självupplevt eller kommunicerat. Även genusaspekter togs i beaktning i studien.

Studien genomfördes i form av två enkätundersökningar, där medverkande i den första studien var deltagare som var eller hade varit i en relation som varat under minst sex månader. I den första studien fick deltagarna beskriva två händelser med inslag av psykiskt respektive fysiskt våld samt skatta allvarligheten i det självupplevda våldet utifrån individuell bedömning. I den andra studien fick nya deltagare bedöma allvarligheten i berättelserna som samlades in i den första studien.

Resultatet visade att deltagarna från den andra studien bedömde fysiskt våld allvarligare än deltagarna från den första studien. Det fanns dock ingen skillnad i allvarlighetsbedömningen av psykiskt våld mellan första och andra studien. Manliga förövare bedömdes även något hårdare än kvinnliga förövare

Nyckelord: Våld i nära relationer, fysiskt våld, psykiskt våld, bedömning av våld, genus

Introduktion

Bakgrund

Enligt en kartläggning över brott i nära relationer som Brottsförebyggande rådet (Brå) publicerade 2014, uppgav 7 procent kvinnor och 6,7 procent män att de under 2012 blev utsatta för någon typ av fysiskt eller psykiskt våld av en nuvarande eller före detta partner vid minst ett tillfälle. Däremot var det en högre andel kvinnor som uppgett att de har blivit utsatta för våld upprepade gånger (Brå, 2014). Konsekvenserna av fysiskt våld i nära relationer har också visat sig medföra värre konsekvenser för kvinnors hälsa (Muñoz-Rivas, Graña Gómez, O'Leary & Gonzáles Lozano, 2007; Frenzel, 2014). Tidigare forskning visar dock att män och kvinnor har blivit utsatta för våld i nära relationer i ungefär lika stor utsträckning. I en studie som undersökte svenska män och kvinnors självrapporterade exponering för våld i nära relationer, uppgav 6,8 procent av männen och 14,3 procent av kvinnorna att de hade blivit utsatta för fysiskt våld av en partner någon gång i sitt liv (Nybergh, Taft, Enander & Krantz, 2013).

Trots att konsekvenserna av fysiskt våld i nära relationer har uppmärksammats mer än konsekvenserna av psykiskt våld, är det sistnämnda vanligare och ett mer frekvent förekommande inslag i nära relationer än fysiskt våld (Outlaw, 2009; Hellemans, Loeys, Buysee, Dewaele & De Smet, 2015). En möjlig förklaring till att psykiskt våld inte har uppmärksammats i lika stor utsträckning som fysiskt våld, kan vara en bristande förståelse för de negativa konsekvenser som psykiskt våld medför i en nära relation. Skadorna av psykiskt våld är inte heller lika påtagliga som skadorna av fysiskt våld (Hammock, South Richardson, Williams & Janit, 2015).

Ytterligare en aspekt av våld i nära relationer som är av intresse, är de attityder och uppfattningar som råder kring våldsutövare respektive våldsoffer i nära relationer. Ferrer-Pérez och Bosch-Fiol (2013) menar att vetskapen om de attityder som råder kring våld i nära relationer är viktiga att beakta för att förstå hur människor (våldsoffer, våldsutövare liksom den allmänna befolkningen) reagerar och beter sig mot våldsoffren och våldsutövarna i partnervåldssituationer. Hammock, et al: s (2015) och Sylaska och Walters (2014) respektive studier av amerikanska universitetsstudenters uppfattningar av våld i nära relationer visar bland annat att fysiskt våld i nära relationer betraktades som allvarligare än psykiskt våld och att mäns våld mot kvinnor betraktades som allvarligare än kvinnors våld mot män. I situationer där våldsoffret var en man, bedömdes situationen som mindre allvarlig än när våldsoffret var en kvinna, vilket väcker frågor om vilken betydelse kön och genus har för hur våld i nära relationer bedöms beroende på vem som rapporterar det, vem som utövar det och

vem som drabbas av det. Genom att inkludera en genushypotes i vår studie, ville vi se om genus som markörvariabel har en signifikant påverkan av män och kvinnors allvarlighetsbedömningar av partnervåld på olika sätt.

Tidigare forskning

Våld i nära relationer. Våld i nära relationer avser beteenden inom en partnerrelation som orsakar fysisk, psykisk eller sexuell skada hos den ena eller båda parterna i relationen (WHO, 2015). *Fysiskt våld* kan definieras som avsiktliga handlingar som leder, eller potentiellt kan leda, till fysiska skador och/eller rädsla hos partnern som blir utsatt för handlingarna. Handlingar som definieras kan som fysiskt våld inbegriper bland annat slag, sparkar, knuffar och stryppgrepp (Heyman, Smith Slep & Foran, 2015).

Psykiskt våld i en nära relation kan definieras som avsiktligt verbala eller symboliska handlingar av en partner, som leder, eller potentiellt kan leda, till betydande skador för den andra partnern. Handlingar som kan betraktas som psykiskt våld inbegriper bland annat förödmjukelse, begränsning av partners möjlighet att komma och gå fritt, hot om fysisk skada eller sexuella övergrepp, obefogad begränsning av partners tillgång till eller användning av ekonomiska resurser samt isolering av partnern från familj, vänner eller andra sociala stödresurser (Heyman, Smith Slep & Foran, 2015). De vanligaste typerna av psykiskt våld, som rapporterats som brott i Sverige under 2012, var systematiska kränkningar och försök till isolering genom olovlig frihetsinskränkning (Frenzel, 2014). Trots att psykiskt våld i nära relationer är ett vanligare inslag än fysiskt våld, råder det skilda uppfattningar om hur begreppet ska definieras och vilka handlingar som kan kategoriseras som psykiskt våld. Det finns således ingen konsensus eller empiriskt svar på frågorna om en giltig och tillförlitlig definition eller mätning av psykiskt våld (Follingstad, Helff, Binford, Runge & White, 2004), vilket har medfört svårigheter i hur psykiskt våld ska bedömas (Rivas, Kelly & Feder, 2013). Ett annat problem med psykiskt våld är svårigheten att bedöma vilka handlingar som kan klassificeras som psykiskt våld. Follingstad, DeHart och Green (2004) menar att lösryckta påståenden som exempelvis ”svära åt sin partner” är svårbedömda när kontextuella faktorer, det vill säga omständigheter där handlingen har ägt rum, inte tas i hänsyn. Påståendet ”svära åt sin partner” talar inte specifikt om vilka omständigheter handlingen kan ha ägt rum, till exempel om maken/makan svurit som hämnd för att partnern betett sig på ett förkastligt sätt, eller om maken/makan vanligtvis svär och beteendet inte har någon negativ inverkan på partnern. Svårigheten att avgöra vad som är psykiskt våld diskuterade även Chamberland, Turgeon och Laporte (2007) i sin studie av igenkänning och allvarlighetsbedömning av

psykiskt våld. Tre grupper med kanadensiska män undersöktes och den grupp som hade genomgått ett behandlingsprogram mot våld i nära relationer kunde känna igen fler handlingar med psykiskt våld än de båda andra grupperna som inte genomgått behandlingsprogrammet, vilket tyder på att bedömningar av våld kan förändras med kunskap och ökad medvetenhet.

Självupplevt våld. Under 2012 uppgav 6,8 procent av den svenska befolkningen att de hade blivit utsatta för brott i en nära relation. Av dessa uppgav 2,2 procent av kvinnorna och 2 procent av männen att de hade blivit utsatta för fysiskt våld, varav närmare 85 procent av dessa uppgav att de även hade blivit utsatta för psykiskt våld av en partner. Utsattheten för psykiskt våld var något högre: 6,8 procent av kvinnorna och 6,2 procent av männen uppgav att de hade blivit utsatt för psykiskt våld. Nästan 28 procent av dessa uppgav att de även hade blivit utsatta för fysiskt våld (Frenzel, 2014). En studie av Nybergh, et al. (2013), som undersökte svenska män och kvinnors självrapporterade exponering för våld i nära relationer, visade liknande resultat. Psykiskt våld var den mest frekventa formen av våld i nära relationer, följt av psykiskt våld med samtidig förekomst av fysiskt våld.

Bland de personer som hade blivit utsatta för våld i en nära relation hade knappt 3,9 procent polisanmält händelsen eller händelserna. Det främsta skälet till den låga anmälningsbenägenheten var att de utsatta betraktade händelsen som en småsak. Ett annat vanligt skäl var att de utsatta redde ut händelsen på egen hand utan polisiära insatser. Av de personer som hade uppgett att de betraktat händelsen som en småsak och därför inte anmält den, hade 95 procent varit utsatta för psykiskt våld, medan nästan 20 procent hade varit utsatta för fysiskt våld (Frenzel, 2014).

Kommunicerat våld. Resultatet från en studie av Hammock, et al. (2015) som undersökte amerikanska universitetsstudenters uppfattningar av fysisk och psykisk aggression mellan heterosexuella partners, visade att deltagarna bedömde hypotetiska partnervåldssituationer, där våldsutövaren var en man och våldsoffret en kvinna, som allvarligast. Fysisk aggression bedömdes också hårdare än psykisk aggression. Resultatet indikerade även att offren för psykisk aggression inte uppfattades lida lika mycket skada av sin utsatthet som offren för fysisk aggression. Liknande resultat framkom i Sylaska och Walters (2014) studie. I partnervåldssituationer där offret var en man, betraktade deltagarna situationen som mindre allvarlig, offret mer ansvarigt och var mer benägna att ignorera situationen (låta bli att uppmuntra offret till att söka hjälp) än när offret var en kvinna.

Trots att psykiskt våld är ett vanligare och mer frekvent förekommande inslag i nära relationer än fysiskt våld (Outlaw, 2009; Nybergh, Taft, Enander & Krantz, 2013; Hellemans,

Loeys, Buysee, Dewaele & De Smet, 2015), betraktas fysiskt våld som allvarligare än psykiskt våld (Hammock, et al., 2015).

Våld i nära relationer har främst likställts med fysiskt våld, där fysisk misshandel har fungerat som en prototyp för denna typ av våld. Det är främst denna bild av våld i nära relationer som har etablerat sig i den offentliga debatten, och i vissa fall även i olika yrken. En anledning är att de fysiska skadorna av våld, som exempelvis blåttiror, blåmärken och andra kroppsliga skador, är enkla att dokumentera och klassificera som våld, till skillnad från skador av psykiskt våld (Gloor & Meier, 2012). Istället för att begränsa bilden av våld till fysiska aggressionshandlingar av en viss typ, med en viss styrka eller till ett visst antal menar Gloor och Meier (2012) att vi bör vidga perspektivet och undersöka hela beteendemönster hos dem som brukar våld och framför allt den subjektiva upplevelsen av våldet och vilka effekter våldet får för de berörda personerna. Våld i nära relationer är ett mångfacetterat begrepp. Beteendemönstren är olika, med eller utan inslag av till exempel fysiskt våld, generellt kontrollbehov över partnern, hot, maktmissbruk eller tvång.

Att psykiskt våld i nära relationer kan medföra allvarliga konsekvenser för våldsutsattas psykiska hälsa, är känt för forskare och andra professionella inom området för våld i nära relationer, men däremot mindre känt för allmänheten. De direkta effekterna av fysiskt våld, det vill säga de synliga skadorna, har uppmärksammats och diskuterats mest. Effekterna av psykiskt våld, bland annat psykiskt lidande, psykosomatiska besvär, kroniska hälsoproblem och hälsovådliga (överlevnads)strategier som medicinering och drogmissbruk, har inte fått lika mycket uppmärksamhet (Gloor & Meier, 2012).

Attityder gentemot förövare och offer i partnervåldssituationer. I Taylor och Sorensons (2005) studie som undersökte hur 3700 vuxna bosatta i Kalifornien informellt, i personliga sociala nätverk, bedömde och reagerade på specifika partnervåldssituationer, som presenterades i sju olika berättelser, fann man att 27 procent tillskrev offret hela eller delar av skulden för våldet, medan lösningsansvaret lades helt eller delvis på offret i 83 procent av fallen respektive 65 procent på förövaren. Även om våldsutövaren oftast tilldelades ansvaret för våldet, blev både förövare och offer tilldelade ansvar för att hitta en lösning. Vidare underströk Taylor och Sorenson (2005) att denna slutsats inte kongruerade med en intuitiv känsla för rättvisa, där våldsutövaren vanligtvis bär ansvaret för våldet, men att det kongruerade med sociala förväntningar om att offret bör vidta åtgärder för att skydda sig mot våldet. Sammanhangsvariabler indikerade att större skuld läggs på offret när denna uppfattas som provokativ eller oansvarig. När risken för skador ökar på offret minskar dock skuldbeläggning av offren. Liknande resultat framkom i Ferrer-Pérez och Bosch-Fiols (2013)

studie som undersökte attityder till våld mot kvinnor i nära relationer bland den spanska befolkningen. Ferrer-Pérez och Bosch-Fiol (2013) menade att attityder kring våld som en allmänt accepterad företeelse handlar om brist på empati för offren, tron att offren kan förhindra sin utsatthet genom att inte sätta sig i farliga situationer, tron att offren förtjänar att bli trakasserade på grund av sina attityder och/eller sitt provokativa beteende, bristande kunskap om våldets konsekvenser samt bristande kunskap om vad som kan göras för att reducera våldet.

I Jakobsson, von Borgstede, Krantz, Spak och Hensings (2012) undersökning av uppfattningar och övertygelser hos beslutsfattare på lokalnivå, social- och hälsovårdsarbetare samt representanter från polisen angående möjligheter och hinder i förebyggandet av våld i nära relationer, betonades vikten av att arbeta med normativa förändringar för att öka medvetenheten och kunskaperna om våld i nära relationer samt främja attityder som förkastar våldet. Beslutsfattarna och de yrkesverksamma upplevde skam som den främsta orsaken till att partnervåld osynliggörs i samhället och att både offer och förövare undviker att tala om det. Förslag om att införa normbyggande aktiviteter i skolorna med ändamålet att diskutera och problematisera rådande attityder till våld i nära relationer lades fram. Det långsiktiga målet med de normbyggande aktiviteterna är att främja proaktiva handlingar och införliva normer som aktivt fördömer våld i nära relationer. Eftersom de sociala normernas funktion är att upprätthålla en social ordning och ”straffa” beteenden som anses socialt oacceptabla, är det viktigt att främja normer som tydligt tar avstånd från våld och införliva dessa på samhällsnivå.

Kön, genus och könsroller. Tidigare forskning visar att kvinnor och mäns utövande och uppfattningar av olika typer av våld skiljer sig åt. Flertalet studier har gjorts för att skatta vilket av de två biologiska könen som i störst omfattning utsätter sin partner av motsatt kön för våld, samt vilka uppfattningar de har om förövaren och offret och om dessa skiljer sig åt beroende på förövarens respektive offrets biologiska kön (Outlaw, 2009; Nybergh, et al., 2013; Sylaska & Walters, 2014). I en av studierna som undersökte svenska män och kvinnors självrapporterade exponering av våld i en nära relation framkom att män och kvinnor hade uppgett att de blivit utsatta för fysiskt våld av en partner i lika stor utsträckning (7,6 procent för män respektive 8,1 procent för kvinnor). Av dessa svarade 4,3 procent män och 4 procent kvinnor jakande på frågan om de någonsin utsatt sin partner för våld. Majoriteten av dessa (82,4 procent män och 82,6 procent kvinnor) svarade att de både hade utsatt och blivit utsatta för våld av sin partner. Att ha känt sig förolämpad och/eller sårad av sin partner rapporterades som det vanligaste skälet till att ha använt våld mot sin partner (50 procent män, 54,5 procent

kvinnor). Andra vanliga rapporterade skäl till partnervåld var rädsla och självförsvar (18,8 procent män, 30,9 procent kvinnor) och alkohol eller droger (31,3 procent män, 16,4 procent kvinnor) (Nybergh, et al., 2013). I en annan studie som undersökte amerikanska mäns upplevelser av psykisk misshandel fann man att män som utsatts för våld av sina kvinnliga partners inte ansett angreppen de blev utsatta för som våldsamma (McHugh, Rakowski & Swiderski, 2013).

Det heteronormativa paradigmet av partnervåld (standardsynen där mannen utsätter sin kvinnliga partner för våld) har utmanats genom forskning om våld mellan samkönade partners och icke-heterosexuella personers erfarenheter av partnervåld. Baker, Buick, Kim, Moniz och Nava (2012) argumenterade för att synen på våld i nära relationer genom en samkönad lins, tar bort heteronormativt könsbaserade antaganden om hur våld manifesterar sig i nära relationer, vilket gör det möjligt att se hur kulturella och systemmässiga faktorer kan bidra till uppkomsten av våld i nära relationer. Att betrakta våld i nära relationer genom en samkönad lins förstärker uppfattningen om att kvinnor kan vara förövare och män offer, men däremot inte att våld i nära relationer ska betraktas som en könsneutral företeelse; istället handlar det om att våld i nära relationer är en könsbaserad företeelse som strävar efter att ta itu med frågor om hur könsroller och de faktorer där kön och genus är markörvariabler, påverkar synen på våld i nära relationer och synen på förövare och offer i partnervåldssituationer. Exempelvis argumenterade McHugh, et al. (2013) för att konceptualiseringen av psykiskt våld, i synnerhet våld som upplevs av män, kan dra nytta av ett noggrant övervägande av genus. Könsroller påverkar hur psykiskt våld utövas och upplevs; exempelvis är aggression och kontroll ”könsbestämda” på det sättet att de är förenliga med den traditionella mansrollen, vilket medför att aggression och kontroll inte betraktas och bedöms på samma sätt när en kvinna ägnar sig åt dem, samt att mäns utsatthet inte betraktas lika allvarligt som en kvinnas utsatthet.

Arnocky och Vaillancourts (2014) undersökning av 166 universitetsstudenters syn på utsatthet för partnervåld visade att män var mindre benägna än kvinnor att betrakta hypotetiskt aggressiva handlingar riktade mot dem som misshandel. Män var dessutom mer benägna att förminska sin utsatthet och mindre benägna att söka hjälp jämfört med kvinnor på grund av rädsla för att bli stigmatiserade. Som orsak till att stigma riktas mot män som offer för partnervåld, handlar om att stigmat associeras med en kränkning av den stereotypa mansrollen, där hjälpsökande och vanmakt kopplas till skam och svaghet. Tidigare undersökningar visar också att kvinnors aggressioner, vare sig det handlar om fysiskt eller psykiskt våld, betraktas som mer acceptabla än mäns aggressioner. Män ses sällan som

legitima och klanderfria offer, med tanke på att mäns våld mot kvinnor uppfattas som normen. Kvinnor som utsätter sina manliga partners för våld kan därför rättfärdiga våldet som självförsvar (Taylor & Sorenson, 2005). En annan studie som bekräftar denna tes är Follingstad, DeHart och Greens (2004) undersökning av amerikanska psykologers bedömning av psykisk misshandel när denna utövades av en man (makes misshandel av hustru) respektive en kvinna (hustrus misshandel av make). Resultatet av psykologernas bedömningar om ett antal specifika handlingar betraktades som psykisk misshandel, visade att handlingar som en make riktade mot sin hustru bedömdes som mer kränkande än om en hustru hade riktat dessa handlingar mot sin make. Överlag bedömdes män som mer aggressiva än kvinnor. Resultatet indikerade att kvinnors våld mot män betraktades som mindre allvarligt än mäns våld mot kvinnor. Det stereotypiska sambandet mellan fysisk aggression och män som våldsutövare verkade sträcka sig till ett samband mellan psykisk aggression och män som våldsutövare. Outlaws (2009) redogörelse för diverse typer av icke-fysiskt våld visade även att icke-fysiskt våld har ett mer komplicerat samband med kön än vad fysiskt våld har. Resultatet från studien visade att kvinnor i vissa fall var lika benägna, och i andra fall mer benägna, att misshandla sina partners på ett icke-fysiskt sätt än män. Det är möjligt att kvinnor väljer icke-fysiska former av övergrepp eftersom de sannolikt kommer vara mer effektiva i sitt agerande, eller för att de är mer i linje med sin ”könsocialisering”, där icke-fysiska våldsformer är mer lättillgängliga och ”legitima” än fysiska våldsformer. Män kan, av liknande skäl, välja fysiska våldsformer eftersom dessa är mer förenliga med kulturella attityder kring maskulinitet, samt att deras i allmänhet större fysiska storlek och styrka gör fysiska våldsformer mer lättillgängliga och effektiva (Felson, 1996; Outlaw, 2009).

Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka om allvarligheten av fysiskt respektive psykiskt våld i nära relationer bedöms olika beroende på om våldet är självupplevt eller kommunicerat. Uppsatsen kommer även att beakta genusaspekter, där fokus ligger på att undersöka om det föreligger skillnader i män och kvinnors allvarlighetsbedömning av våld i nära relationer.

Frågeställning och hypoteser

Den övergripande frågeställningen uppsatsen ämnar besvara är om allvarligheten av våld i nära relationer bedöms olika beroende på om våldet är självupplevt eller kommunicerat. Vi förväntar oss bland annat att personer som själva har upplevt psykiskt våld kommer att bedöma våldet relativt mer allvarligt än personer som har fått psykiskt våld kommunicerat till

sig skriftligen. Vi förväntar oss även en skillnad i allvarlighetsbedömningen mellan kommunicerat fysiskt och psykiskt våld. Utifrån en genusaspekt förväntar vi oss att genusstereotypisk information förstärks när våldet kommuniceras, det vill säga att manliga förövare kommer att bedömas hårdare än kvinnliga förövare.

Uppsatsen kommer att testa följande hypoteser:

- *Hypotes 1.* Psykiskt våld som är självupplevt bedöms som mer allvarligt jämfört med en bedömning som görs av någon som fått informationen berättat till sig. Utgångspunkten är att det kan finnas en bias i kommunikationen där det psykiska våldets inverkan osynliggörs.
- *Hypotes 2.* Kommunicerat fysiskt våld bedöms som mer allvarligt än självupplevt fysiskt våld. Utgångspunkten är att det introduceras en bias där det fysiska våldets konsekvenser förstärks när det kommuniceras till andra personer.
- *Hypotes 3.* Vid kommunicerat fysiskt och psykiskt våld bedöms män som förövare hårdare än kvinnor som förövare. Med denna genushypotes förväntar vi oss att få information som förstärker genusrelaterade stereotyper vid kommunicerat våld.

Metod

Deltagare

Urvalet utgjordes av vuxna personer, med en nedre gräns på 20 år, som är bosatta i Sverige. Ett bekvämlighetsurval tillämpades vid rekryteringen av deltagare till respektive enkätundersökning. Rekryteringen skedde genom inbjudningar på Facebook och mejl.

Enkätundersökning, fas 1. 18 deltagare, 13 kvinnor och 5 män, besvarade enkäten fullständigt, vilket medförde att vi fick in 14 berättelser om fysiskt våld (4 deltagare hoppade över eller angav att de inte hade utsatts för fysiskt våld) och 18 berättelser om psykiskt våld. 12 av deltagarna angav att de var mellan 20-30 år, 5 deltagare 31-40 år och 1 deltagare 51-60 år. Samtliga deltagare hade, eller hade haft, en kärleksrelation som har varat i minst sex månader. De flesta, 16 personer, berättade om en avslutad relation. 14 av deltagarna bodde eller hade bott tillsammans med partner i berättelsen. 3 av deltagarna hade gemensamma barn med partnern i berättelsen och ingen av dem hade varit i vårdnadstvist om barnen.

Enkätundersökning, fas 2. 54 deltagare, 26 kvinnor och 28 män, besvarade enkäten. 52 av dessa besvarade enkäten fullständigt.

Design

Undersökningen är en mixad design där mellangrupsvariabeln är självupplevt kontra kommunicerat våld och inomgrupsvariabeln är allvarlighetsbedömning av fysiskt och psykiskt våld. Undersökningen genomfördes i enkätformat och delades in i två faser. I fas 1 sökte vi deltagare som var villiga att dela med sig av självupplevda erfarenheter av fysiskt respektive psykiskt våld som de upplevt att de har blivit utsatta för av i en kärleksrelation, samt skatta allvarligheten i dessa på en tiogradig skala. I fas 2 fick nya deltagare läsa de självupplevda berättelserna från fas 1 och skatta allvarligheten i dessa på en elvogradig skala (0-10). De oberoende variablerna vi manipulerade i fas 2 var könet på förövaren respektive offret i berättelserna. Könet på offret (berättaren) manipulerades genom att vi angav ett fingerat manligt respektive kvinnligt namn på berättaren. De fingerade namnen, Emma och Martin, hämtades från Statistiska centralbyråns listor över de vanligaste kvinnliga respektive manliga tilltalsnamnen i Sverige (Statistiska centralbyrån [SCB], 2015). De beroende variablerna som vi ville mäta var allvarlighet i fysiskt respektive psykiskt våld.

Procedur

Till att börja med utformade vi en testversion (pilotstudie) av den första enkäten som vi skickade ut till fem testdeltagare. Ändamålet med pilotstudien var att testa och säkerställa enkätens användbarhet avseende innehåll, språk, frågor och svarsalternativ. Fyra av fem testdeltagare besvarade enkäten fullständigt. En testdeltagare föreslog tillägg av konkreta exempel på fysiskt respektive psykiskt våld i enkäten för att tydliggöra vad som avses med respektive våldsform. Vi valde dock att inte definiera våldsformerna eftersom flertalet studier har definierat psykiskt våld olika på grund av att det inte finns någon konsensus kring begreppet ”psykiskt våld” (Follingstad, et al., 2004) samt att vi inte ville styra respondenternas svar. Responsen från testdeltagarna indikerade att enkätens befintliga upplägg kunde behållas.

Fas 1: Självupplevt våld. I fas 1 avsåg vi samla in berättelser om självupplevt fysiskt respektive psykiskt våld i relation till en kärlekspartner. Enkäten var i elektroniskt format på 13 sidor och inleddes med information om undersökningen. Samtycke hämtades genom att deltagarna valde att besvara och skicka in enkäten. Deltagarna fick sedan svara på frågor om ålder, kön och sysselsättning. Därefter fick de beskriva två händelser i relation till en kärlekspartner, där de upplevt att de blivit utsatta för fysiskt respektive psykiskt våld samt skatta allvarligheten i dessa på en skala 0-10, där 0 motsvarade ”Inte alls allvarlig” och 10 ”Mycket allvarlig”. Därpå följde frågor om partners könet, om relationen var pågående eller avslutad, relationens varaktighet samt om deltagaren och partnern i berättelserna var

samboende, och i sådana fall hur länge. I efterföljande frågor fick deltagarna skatta hur ofta de upplevde att de blev utsatta för fysiskt respektive psykiskt våld av sin partner samt skatta allvarligheten av fysiskt respektive psykiskt våld som de upplevt i tidigare nära relationer med föräldrar/vårdnadshavare, syskon, vänner och andra personer. Slutligen fick deltagarna besvara om de har gemensamma barn med partnern i berättelserna och om det i så fall förekommit en vårdnadstvist om barnen och om våld förekommit i samband med denna. Enkäten designades med överhopslogik så att deltagarna automatiskt kopplades till relevanta efterföljande sidor beroende på om de svarat ja eller nej på frågorna om relationen var pågående eller avslutad, om det fanns gemensamma barn och om en vårdnadstvist förekommit.

Fas 2: Kommunicerat våld. I fas 2 konstruerade vi nya enkäter med berättelserna från fas 1. Syftet med enkätundersökningen i fas 2 var att undersöka allvarlighetsbedömningen av fysiskt respektive psykiskt våld i nära relationer när denna våldet kommunicerades. Deltagarna fick information om att berättelserna om fysiskt och psykiskt våld var tagna ur verkligheten. Hälften av de ursprungliga berättelserna manipulerades med avseende på kön hos förövaren och offret. Det kommunicerade våldet skattades precis som den första enkätundersökningen på en skala 0-10, där 0 motsvarade ”Inte alls allvarlig” och 10 ”Mycket allvarlig”. Berättelserna presenterades för varje deltagare i ordningen fysiskt våld-psykiskt våld eller psykiskt våld-fysiskt våld (ABBA-balansering). Vid utdelning av enkäterna tillämpades slumpmässig tilldelning för att motverka eventuella ordningseffekter. I efterföljande frågor fick deltagarna ange om de har upplevt våld i nära relationer i anslutning till kärlekspartners, föräldrar, syskon, vänner och/eller andra personer samt bedöma allvarligheten av det självupplevda våldet i de nära relationerna på en elvgradig självskattningsskala.

Etiska aspekter

Samtycke hämtades genom att deltagarna valde att besvara och skicka in enkäten. Detta formulerades tydligt på enkätens första sida. Antagandet om minimal risk (Shaughnessy, Zechmeister & Zechmeister, 2014) beaktades genom att deltagarna fick skriftlig information om att medverkan var anonymt och frivilligt samt att de hade möjlighet att när som helst avbryta sin medverkan.

Kravet på konfidentialitet uppfyllades genom att deltagarnas demografiska uppgifter och enkätsvar hanterades med största möjliga varsamhet. Materialet, som var i ett elektroniskt format, var skyddat med lösenord. Deltagarna upplystes om att enkäten inte kunde knytas till

specifika individer och att svaren endast kommer att användas för vetenskapliga ändamål, vilket innebar att allt insamlat material skulle förstöras efter uppsatsens färdigställande.

Vid eventuella frågor och/eller funderingar välkomnades deltagarna att ta kontakt med oss via mejl.

Resultat

Analyserna av insamlade data gjordes i statistikprogrammet Statistical Package for the Social Sciences (SPSS). Hypotes 1 och 2 testades genom en mixad mellan-inomgruppsvariansanalys (Mixed ANOVA) i syfte att undersöka om det förelåg signifikanta skillnader i allvarlighetsbedömning mellan självupplevt och kommunicerat fysiskt respektive psykiskt våld. Hypotes 3 testades genom ett t-test för beroende medelvärden

Medelvärdesindex för fas 1 och fas 2

Den genomsnittliga allvarlighetsbedömningen av självupplevt fysiskt våld var 4,06 ($M = 4.06$, $SD = 2.69$). Allvarlighetsbedömningen mättes på en elvgradig skala där 0 motsvarade "Inte alls allvarligt" och 10 "Mycket allvarligt". För självupplevt psykiskt våld hamnade den genomsnittliga allvarlighetsbedömningen på 5,89 ($M = 5.89$, $SD = 2.22$).

För kommunicerat fysiskt våld hamnade den genomsnittliga allvarlighetsbedömningen på 6,83 ($M = 6.83$, $SD = 3.00$). Motsvarande genomsnitt i allvarlighet för kommunicerat psykiskt våld var 6,02 ($M = 6.02$, $SD = 2.59$).

Tabell 1. Tabellen visar deltagarnas skattning av allvarlighet av självupplevt respektive kommunicerat fysiskt och psykiskt våld.

Betingelse	N	M	SD	Min	Max
Fys. våld, själv	18	4,06	2,69	0	8
Psy. våld, själv	18	5,89	2,22	2	10
Fys. våld, kom	54	6,83	3,00	0	10
Psy. våld, kom	53	6,02	2,59	0	10

Hypotes 1 och 2

En mixad mellan-inomgruppsvariansanalys genomfördes för att jämföra bedömningen av fysiskt och psykiskt våld i de två grupperna, fas 1 och fas 2. Det fanns en signifikant interaktion mellan grupp och typ av våld, Wilks Lambda = .87, $F(1, 69) = 9.91$, $p = .002$, där

det fysiska våldet bedömdes allvarligare i fas 2, $\eta = .126$, vilket tyder på en liten effekt.

Hypotes 1 och 2 följdes upp med två oberoende t-tester för att förtydliga resultatet.

Allvarlighetsbedömning av självupplevt kontra kommunicerat psykiskt våld. Den första hypotesen var att självupplevt psykiskt våld bedöms som mer allvarligt jämfört med en bedömning som görs av någon som fått information om det psykiska våldet berättat för sig. Hypotesen testades genom ett oberoende t-test där medelvärdet för självupplevt respektive kommunicerat psykiskt våld jämfördes i syfte att undersöka om det förelåg en signifikant skillnad i allvarlighetsbedömning mellan grupperna.

Resultatet från t-testet visade att det inte fanns någon statistiskt signifikant skillnad i allvarlighetsbedömning mellan självupplevt och kommunicerat psykiskt våld ($t(69) = -.19, p = .85, \eta = .05$). Forskningshypotesen förkastades till förmån för nollhypotesen eftersom skillnaden i allvarlighet mellan självupplevt och kommunicerat psykiskt våld inte var statistiskt signifikant.

Allvarlighetsbedömning av självupplevt kontra kommunicerat fysiskt våld. Den andra hypotesen var att fysiskt våld som kommuniceras till andra kommer bedömas som mer allvarligt än självupplevt fysiskt våld. Utgångspunkten var att det introduceras en bias där det kommunicerade fysiska våldets konsekvenser förstärks när det beskrivs och kommuniceras till andra. Hypotesen testades genom ett oberoende t-test där medelvärdet för självupplevt respektive kommunicerat fysiskt våld jämfördes i syfte att undersöka om det förelåg en signifikant skillnad i allvarlighetsbedömningen av fysiskt våld mellan grupperna.

T-testet visade att det fanns en signifikant skillnad i allvarlighetsbedömningen mellan självupplevt och kommunicerat fysiskt våld ($t(70) = -3.56, p = .001, \eta = .40$). Resultatet från t-testet visade att hypotesen kunde bekräftas; fysiskt våld bedömdes som mer allvarligt när det kommunicerades än när det var självupplevt.

Tidigare erfarenheter av våld. Ett t-test för beroende medelvärden genomfördes för att jämföra tidigare erfarenheter av våld, i båda grupperna tillsammans, med allvarlighetsbedömningen av berättelserna. Det fanns en statistiskt signifikant skillnad mellan bedömningen av tidigare erfarenheter av fysiskt och psykiskt våld sammanlagt ($M = 3.27, SD = 2.39$) och bedömningen av berättelsen, fysiskt och psykiskt våld sammanlagt ($M = 6.03, SD = 2.30$), $t(71) = 6.48, p < .001$). Våldet i berättelserna bedömdes allvarligare än de egna tidigare erfarenheterna, vilket skulle kunna tyda på en negativ korrelation, dvs. att ju färre allvarliga tidigare erfarenheter, desto allvarligare bedömer man våldet i berättelserna.

Sambandet mellan variablerna undersöktes med Pearson product-moment

korrelationskoefficient men analysen visade ingen signifikant negativ korrelation, ($r = -.18, n$

= 72, $p = .122$). En korrelationsanalys med Pearson product-moment korrelationskoefficient gjordes även för båda grupperna var för sig som visade att inte heller inom varje grupp korrelerade bedömningarna signifikant, fas 1, ($r = .25$, $n = 18$, $p = .321$), och fas 2, ($r = -.17$, $n = 54$, $p = .212$).

Hypotes 3

Allvarlighetsbedömning av mäns respektive kvinnors våldsutövande i nära relationer.

Den tredje och sista hypotesen var att manliga förövare kommer att bedömas hårdare än kvinnliga förövare när våldet kommuniceras. Vi förväntade oss att få information som förstärker genusstereotyper vid kommunicerat våld. Hypotesen testades genom ett t-test för beroende medelvärden som jämförde värdena i fas 2 för allvarlighetsbedömningen av mäns respektive kvinnors våld. Det fanns en statistiskt signifikant skillnad mellan värdena för mäns våld ($M = 6.96$, $SD = 2.62$) och kvinnors våld ($M = 5.90$, $SD = 2.93$), $t(52) = 2.32$, $p = .024$. Mäns våld bedömdes som mer allvarligt än kvinnors. Dock är effektstorleken liten $\eta = .094$.

Vi genomförde också en tvåvägsvariansanalys för att undersöka om deltagarnas kön hade inverkan på deras bedömning av manliga respektive kvinnliga förövare av fysiskt och psykiskt våld. Båda grupperna, fas 1 och fas 2, bedömdes tillsammans. Analysen visade ingen signifikant skillnad mellan hur manliga och kvinnliga deltagare bedömde allvarligheten hos mäns och kvinnors våld, ($F(3, 135) = 1.10$, $p = .35$).

Diskussion

Syftet med våra två första hypoteser var att undersöka om det fanns någon skillnad i allvarlighetsbedömningen av fysiskt respektive psykiskt våld, beroende på om våldet var självupplevt eller kommunicerat. Vår första hypotes, ”Psykiskt våld som är självupplevt bedöms som mer allvarligt jämfört med en bedömning som görs av någon som fått informationen berättat till sig”, visade att det inte fanns någon statistiskt signifikant skillnad i bedömningen av allvarlighet mellan självupplevt och kommunicerat psykiskt våld. Vår utgångspunkt med denna hypotes var att vi förväntade oss en bias som osynliggjorde det psykiska våldets inverkan i den kommunicerade betingelsen.

Tidigare forskning av bland annat Follingstad, et al. (2004) har diskuterat svårigheten i att definiera och kategorisera psykiskt våld då det inte finns ett samförstånd kring definitionen, något som resulterat i att människor i allmänhet ser på och bedömer vad som är psykiskt våld på olika sätt. En annan aspekt som dock är viktig att ha i åtanke är *hur* specifika handlingar

och/eller händelser beskrivs för mottagaren, och hur mottagaren i sin tur tolkar informationen hen får kommunicerat till sig (Follingstad, DeHart & Green, 2004).

Resultatet skulle således kunna bero på att konsekvenserna av det psykiska våldet blev tydliga i den kommunicerade betingelsen, vilket medförde att vi fick förkasta forskningshypotesen till förmån för nollhypotesen. Den bias vi förväntade oss i den kommunicerade betingelsen var inte statistiskt iakttagbar.

Vår andra hypotes, ”Kommunicerat fysiskt våld bedöms som mer allvarligt än självupplevt fysiskt våld”, visade en statistiskt signifikant skillnad i allvarlighet mellan självupplevt och kommunicerat fysiskt våld. Vi förväntade oss att det skulle introduceras en bias där det fysiska våldets konsekvenser förstärktes när det kommuniceras till andra personer. En möjlig förklaring till att deltagarna i den kommunicerade betingelsen skattade allvarligheten högre än deltagarna i den självupplevda betingelsen kan vara som vi förväntade oss, att det fysiska våldets konsekvenser förstärktes när det kommunicerades. Detta går även i linje med Gloor och Meiers (2012) tes om det fysiska våldet som prototyp för det människor i allmänhet förknippar med våld i nära relationer. En anledning till att människor i allmänhet gör denna koppling kan vara att det fysiska våldets omedelbara konsekvenser oftast är helt uppenbara till exempel i form av blåmärken, blodsutgjutelser eller brutna ben. Av detta följer att fysiska våldshandlingar och deras konsekvenser också är lättare att dokumentera och kategorisera, vilket gör att det fysiska våldet blir mer hanterbart medicinskt, polisiärt, juridiskt och massmedialt. Trots att det är bra att fysiskt våld uppmärksammas finns det en risk att fysiskt våld som prototyp reducerar bilden av problemet med våld i nära relationer och underskattar både förekomst och allvarlighet av psykiskt våld. En annan möjlig förklaring är sociala normer och förväntningar på hög moral hos dem som får våldet kommunicerat. Deltagarna i den första gruppen, som fattat beslutet att berätta om sina egna upplevelser, gjorde ett självutlämnande val när de bestämde sig för att delta och hade till följd av det antagligen inget behov av att justera sin berättelse eller sina bedömningar i enlighet med några sociala normer utan kunde vara ärliga. Deltagarna i den andra gruppen däremot ombads bedöma berättelser som de inte själva hade någon koppling till och deras bedömning fick inga som helst konsekvenser för dem själva. Det kan finnas en mer eller mindre omedveten förväntanseffekt att man i en studie som rör sig om våld i nära relationer ska markera mot våld. Taylor och Sorenson (2005) beskrev i sin studie hur sociala normer opererar både genom de uppfattade och verkliga bedömningarna från grupper i samhället. Taylor och Sorenson (2005) fann en bristande överensstämmelse mellan bedömningen av förövarens skuld och bedömningen av hens ansvar för konsekvenserna. Det är möjligt att resultatet av vår studie också har stött på

en liknande bristande överensstämmelse mellan den bedömning deltagare kan göra i en enkät och den bedömning en person gör när hen själv ställs inför en verklig situation.

Vår genushypotes grundar sig mycket i tidigare forskning om att kvinnor och mäns utövande och uppfattning av olika typer av våld skiljer sig åt. Exempelvis argumenterade Baker, et al. (2012) för en syn på våld i nära relationer som en könsbaserad företeelse, där frågor om hur könsroller och omständigheter där kön och genus är tydligt framträdande, påverkar synen på våld i nära relationer samt synen på förövare och offer i partnervåldssituationer. Vårt resultat för de kommunicerade berättelserna kan ses som en bekräftelse på att de stereotypa könsrollerna existerar. Männens våld bedömdes allvarligare än kvinnornas våld. Det stämmer överens med en traditionell bild av mannen som den som misshandlar. Särskilt stark är bilden av mannen som fysisk förövare och av det fysiska våldet som allvarligare än det psykiska. (Hammock, et al., 2015; Sylaska & Walters, 2014). Till den stereotypen hör också ett trivialiserande och en större acceptans av kvinnan som brukar fysiskt våld (McHugh, et al., 2013). Särskilt intressant blir detta mot bakgrund av att könet på förövaren och offret i våra berättelser hade kastats om i hälften av dem, jämfört med hur händelsen såg ut i verkligheten. Att männen trots detta bedömts allvarligare tyder på att stereotypa uppfattningar av män och kvinnor som våldsförövare har varit närvarande i viss grad. Tidigare forskning har pekat på att sociala attityder och könsrollsstereotyper finns angående vilken typ av våld män respektive kvinnor använder (McHugh, et al., 2013). Resultatet av vår studie skulle kunna visa att bedömningen av och attityden till våldet är mera kopplat till könet på förövaren än på vilken typ av våld som använts. Tidigare forskning var visat på ett par olika och till synes motsägande tendenser när det gäller kön och bedömning av allvarlighet. Vissa studier har visat hur attityder om könet på förövaren påverkar bedömningen medan andra studier har lyft fram att omständigheter kring situationen och konsekvenserna av våldet har haft större inverkan på bedömningen än förövarens kön. Detta visar att ämnet är komplext och att mer forskning behövs kring attityder, kön och våld.

En intressant iakttagelse är att kvinnor och män bland deltagarna som bedömde inte skilde sig åt i sina bedömningar. Det betyder att både kvinnor och män bedömt männens fysiska våld som allvarligare vilket bekräftar tidigare forskning om attityder kring män och våld. Sammantaget pekar vår studie på komplexiteten när det gäller kön och bedömning av våld, men också när det gäller förhållandet mellan självupplevt och kommunicerat våld. En persons egen bedömning av våld som han eller hon utsatts för har naturligtvis företräde när det gäller att avgöra hur allvarligt våldet var, som bland andra Gloor och Meier (2012) betonar. Samtidigt visar forskning att en ökad medvetenhet och kunskap om våld, särskilt psykiskt

våld, förändrar människors uppfattning och bedömning. Det beskriver Chamberland, et al. (2007) i sin studie av tre olika grupper av män och hur de kände igen och bedömde våld i kärleksrelationer. Kunskap och utbildning om våld förändrade den ena gruppens igenkänning och attityder.

Tidigare erfarenheter av våld såg inte ut att påverka bedömningen av allvarlighet. Vår studie visade ingen signifikant korrelation mellan hur allvarliga erfarenheter våra deltagare hade och hur allvarligt de bedömde berättelserna i enkäten. Samma resultat fick Hammock, et al. (2015) i sin studie av hur tidigare erfarenheter påverkar bedömningen.

Metoddiskussion. En av fördelarna med elektroniska enkäter är att det är en effektiv metod att samla in data på. Webbaserade enkäter är tidsbesparande, låg i kostnad samt att respondenter har möjlighet att bestämma när och var de vill besvara enkäten. Ordningen på frågorna och svarsalternativen kan randomiseras för att minimera risken för responsbias (Shaughnessy, Zechmeister & Zechmeister, 2014).

Webbaserade enkäter medför även vissa begränsningar i form av potentiella risker för selektionsbias och låg svarsfrekvens. Selektionsbias uppstår eftersom respondenterna rekryteras genom ett bekvämlighetsurval bestående av individer som har tillgång till Internet. Ytterligare en nackdel är undersökningsledarens kontrollbrist. Eftersom undersökningsledaren inte är närvarande när deltagarna besvarar enkäten, finns det inget enkelt sätt att avgöra om deltagarna har förstått instruktionerna, om de svarar sanningsenligt eller om samma deltagare besvarar enkäten mer än en gång (Shaughnessy, et al., 2014). En begränsning med våra enkäter var att vi inte gav deltagarna några muntliga instruktioner utan förlitade oss på de skriftliga instruktionerna i inbjudan och enkätens första sida. En annan begränsning med metoden att bjuda in deltagare genom kontakter på Facebook är risken för påverkan på grund av social önskvärdhet. Trots den garanterade anonymiteten kan deltagarna ha känt sig observerade vilket kan ha lett till att de har velat framstå som moraliska och klart och tydligt velat ta avstånd från våld i alla former. Sådana processer opererar ofta omedvetet hos människor (Shaughnessy, et al., 2014). I en undersökning med mer ekonomiska resurser hade en annan kanal än Facebook kunnat användas som insamlare av enkätsvaren.

Ett problem vi stötte på med vår första enkät, där vi avsåg samla in självupplevda berättelser av fysiskt respektive psykiskt våld i nära relationer, var den låga svarsfrekvensen. Vi bjöd in totalt 112 deltagare men fick endast in 18 svar. Flera deltagare hade påbörjat enkäten men avbrutit. Det finns flera möjliga förklaringar till de avbrutna enkäterna. För några kan det ha upplevts för personligt och privat att dela med sig av erfarenheter av våld, trots att det stod tydligt i inbjudan att det var detta vi önskade från dem. Detta är erfarenheter

som man kanske ville behålla för sig själv eller som riskerade väcka smärtsamma eller obehagliga minnen som man inte ville påminnas om. Andra kan ha gjort bedömningen att det skulle kräva för lång tid eller för stor ansträngning att formulera en egen berättelse. En ytterligare faktor som gör det lättare för en deltagare i en öppen webbaserad enkät att avbryta är att den eventuella sociala förväntan som kan finnas att ställa upp och slutföra något man påbörjat inte är så pådrivande som i undersökningar där deltagare och försöksledare möts fysiskt eller per telefon.

Vi var noggranna med att väga för- och nackdelarna med att använda elektroniska enkäter som metod för datainsamling. Vi ansåg att enkäter var ett lättillgängligt och flexibelt sätt att samla in data eftersom de är lätta att administrera samt att de kan anpassas efter deltagarens behov avseende tidpunkt för ifyllandet. För att reducera risken för interna bortfall försökte vi ställa koncisa frågor och använda ett enkelt språk.

Tidigare forskning kring bedömning av kommunicerat våld i nära relationer har främst varit baserad på fiktiva berättelser som har presenterats som vinjetter. Eftersom vi ville jämföra hur allvarligt fysiskt och psykiskt våld bedömdes beroende på om våldet är självupplevt eller kommunicerat, utgick vi från berättelser som var tagna ur verkligheten. Detta har gett berättelserna en autenticitet som kan ha påverkat deltagarna i fas 2 att ge en allvarligare bedömning. Autenticiteten har varit tydlig bland annat i det faktum att berättelserna inte var tillrättalagda eller redigerade av oss. De var därför olika långa och olika detaljrika till sitt innehåll vilket också kan ha påverkat läsarnas tolkning och därmed allvarlighetsbedömningen. Vissa deltagare hade endast sammanfattat en eller flera händelser i en mening medan andra hade beskrivit mer ingående om specifika händelser där våld har ägt rum eller gett information som förklarade en del av bakgrunden till händelserna. Förutsättningarna för deltagarna i fas 2 att få en tydlig uppfattning om händelseförloppet blev därför något olika och en del fick mer information och fler förklaringar att bygga sin tolkning på. Detta kan vara viktigt för bedömningen av allvarligheten. Hur hela situationen ser ut när våld inträffar i nära relationer kan ha större inverkan i bedömningen av allvarlighet än andra faktorer som till exempel kön (Taylor & Sorenson, 2005).

Framtida forskning

Vi anser att det är intressant och viktigt att fortsätta att undersöka om det finns det en förstärkningseffekt vid kommunicerat fysiskt våld och att överlag undersöka skillnader mellan självupplevt och kommunicerat våld, orsaker till och konsekvenser av detta. Det behövs också mer forskning för att lyfta fram det psykiska våldets uttryck och mekanismer i nära relationer.

Vidare är det viktigt med ytterligare forskning som belyser rådande attityder kring fysiskt och psykiskt våld i nära relationer i syfte att skapa normer som lyfter fram problemet och minskar stigmatisering och skam i samband med våld i nära relationer, något som Jakobsson, et al. (2012) betonar i sin studie. Taylor och Sorenson (2005) lyfter fram sociala normer som en betydande kraft för förändring av beteenden. De skriver att det som påverkar människor mer är hur personer i det sociala nätverket omkring dem tycker och reagerar och inte de formella lagar och regler som finns, även om dessa lagar är helt accepterade och upplevs som rättvisa. Ytterligare forskning behövs också kring mäns attityder och bedömningar av självupplevt våld, särskilt våld i nära relationer eftersom forskning tyder på att det är en stor utmaning för män att se på sig själva som offer eller utsatta för våld.

Slutsats

Vår studie visade att fysiskt våld som kommunicerades till andra personer bedömdes som relativt allvarligare än fysiskt våld som var självupplevt. Vi hittade dock ingen statistiskt signifikant skillnad i allvarlighetsbedömningen mellan självupplevt och kommunicerat psykiskt våld. Detta tyder på det kan finnas en förstärkningseffekt vid kommunicerat fysiskt våld, det vill säga att fysiskt våld kan bedömas allvarligare av dem som får det berättat för sig än av dem som själva upplevt det. Flera faktorer bidrar till denna effekt, som förekomsten av en socialt etablerad och könsrollsbinden prototyp för våld som manlig fysisk aggression, bristande kunskap som osynliggör eller minimerar psykiskt våld och ett snävt perspektiv där fysiskt och psykiskt våld behandlas som separata företeelser istället för handlingar som ofta existerar tillsammans i ett sammanhang. Studien visade också att det är inte är oproblematiskt för människor att berätta om sina privata upplevelser av våld i intima relationer.

Metodmässigt är en annan kanal än Facebook-kontakter, med högre grad av upplevd anonymitet, att föredra. Även för dem som inbjuds bedöma redan skrivna upplevelser skulle en enkät via en Facebook-inbjudan kunna upplevas ha brister i integriteten och en annan kanal är att föredra.

Referenser

- Arnocky, S. & Vaillancourt, T. (2014). Sex Differences in Response to Victimization by an Intimate Partner: More Stigmatization and Less Help-Seeking among Males. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 23:7, 705-724. doi:10.1080/10926771.2014.933465
- Baker, N. L., Buick, J. D., Kim, S. R., Moniz, S. & Nava, K. L. (2012). Lessons from Examining Same-Sex Intimate Partner Violence. *Sex Roles (2013)*, 69:182-192. doi: 10.1007/s11199-012-0218-3
- Brå. (2014). *Förebygg våld i nära relationer*. Hämtad 2015-04-09, från <http://bra.se/bra/forebygga-brott/vald-i-nara-relationer.html>
- Chamberland, C., Fortin, A., Turgeon, J. & Laporte, L. (2007). Men's Recognition of Violence Against Women and Spousal Abuse: Comparison of Three Groups of Men. *Violence and Victims*, 22:4.
- Felson, R. B. (1996). Big People Hit Little People: Sex Differences in Physical Power and Interpersonal Violence. *Criminology*, 34, 433-452. doi: 10.1111/j.1745-9125.1996.tb01214.x.
- Ferrer, Pérez, V. A. & Bosch-Fiol, E. (2013). Gender Violence as a Social Problem in Spain: Attitudes and Acceptability. *Sex Roles (2014)*, 70:506-521. doi: 10.1007/s11199-013-0322z
- Follingstad, D. R., DeHart, D. D. & Green, E. P. (2004). Psychologists' Judgments of Psychologically Aggressive Actions When Perpetrated by a Husband Versus a Wife. *Violence and Victims* 19, 4:435-52.
- Follingstad, D. R., Helff, C. M., Binford, R. V., Runge, M. M. & White, J. D. (2004). Lay Persons' Versus Psychologists' Judgments of Psychologically Aggressive Actions by a Husband and Wife. *Journal of Interpersonal Violence*, Vol. 19 No. 8, 916-942. doi: 10.1177/0886260504266229
- Frenzel, A. (2014). Brott i nära relationer – En nationell kartläggning (Brå rapport, nr. 2014:8). Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Från https://www.bra.se/download/18.9eaaede145606cc8651ff/1399015861584/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf
- Gloor, D. & Meier, H. (2012). *Assessing the severity of domestic violence: Sociological background report*. Federal Office for Gender Equality FOGE.
- Hammock, G.S., South Richardson, D., Williams, C. & Janit, A.S. (2015). Perceptions of Psychological and Physical Aggression Between Heterosexual Partners. *J Fam Viol (2015)*, 30:13-26. doi: 10.1007/s10896-014-9645-y

- Hellemans, S., Loeys, T., Buysee, A., Dewaele, A. & De Smet, O. (2015). Intimate Partner Violence Victimization Among Non-Heterosexuals: Prevalence and Associations With Mental and Sexual Well-Being. *J Fam Viol* (2015), 30:171-188. doi: 10.1007/s10896-015-9669-y
- Heyman, R. E., Smith Slep, A. M. & Foran, H. M. (2015). Enhanced Definitions of Intimate Partner Violence for DSM-5 and ICD-11 May Promote Improved Screening and Treatment. *Fam Proc*, 54:64-81, 2015.
- Jakobsson, A., von Borgstede, C., Krantz, G. & Spak, F. (2012). Possibilities and Hindrances for Prevention of Intimate Partner Violence: Perceptions Among Professionals and Decision Makers in a Swedish Medium-Sized Town. *Int.J Behav. Med.* (2013), 20:337-343. doi: 10.1007/s12529-012-9238-1
- McHugh, M. C., Rakowski, S. & Swiderski, C. (2013). Men's Experience of Psychological Abuse: Conceptualization and Measurement Issues. *Sex Roles* (2013), 69:168-181. doi: 10.1007/s11199-013-0274-3
- Muñoz-Rivas, M. J., Graña Gómez, J. L., O'Leary, K. D. & González Lozano, P. (2007). Physical and psychological aggression in dating relationships in Spanish university students. *Psicothema* 2007, (19)1, 102-107.
- Nybergh, L., Taft, C., Enander, V. & Krantz, G. (2013). Self-reported exposure to intimate partner violence among women and men in Sweden: results from a population-based survey. *BMC Public Health* 2013 13:845.
- Outlaw, M. (2009). No One Type of Intimate Partner Abuse: Exploring Physical and Non-Physical Abuse Among Intimate Partners. *J Fam Viol* (2009), 24:263-272. doi: 10.1007/s10896-009-9228-5
- Shaughnessy, J. J., Zechmeister, E. B. & Zechmeister, J. S. (2014). *Research Methods in Psychology*. 10th Ed. New York: McGraw-Hill Education.
- Statistiska centralbyrån. (2015). *Tilltalsnamn, kvinnor, topp 100*. Hämtad 2015-04-28, från <http://www.scb.se/sv /Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Amnesovergripande-statistik/Namnstatistik/30898/30905/Samtliga-folkbokforda--Fornamn-och-tilltalsnamn-topplistor/31042/>
- Statistiska centralbyrån. (2015). *Tilltalsnamn, män, topp 100*. Hämtad 2015-04-28, från <http://www.scb.se/sv /Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Amnesovergripande-statistik/Namnstatistik/30898/30905/Samtliga-folkbokforda--Fornamn-och-tilltalsnamn-topplistor/286717/>
- Sylaska, K. M. & Walters, A. S. (2014). Testing the Extent of the Gender Trap: College

Students' Perceptions of and Reactions to Intimate Partner Violence. *Sex Roles* (2014), 70:134-145. doi: 10.1007/s11199-014-0344-1

Taylor, C. A. & Sorenson, S. B. (2005). Community-based Norms about Intimate Partner Violence: Putting Attributions of Fault and Responsibility into Context. *Sex Roles* (2005), 53:573-589. doi:10.1007/s11199-005-7143-7

WHO. 2015. *Violence against women: Intimate partner and sexual violence against women*. Hämtad 2015-04-15, från <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>

Bilaga 1. Fas 1

Enkätundersökning om våld i nära relationer

Välkommen!

Den här enkäten är en undersökning om fysiskt och psykiskt våld i nära relationer. Den tar bara några minuter att svara på. Vi kommer att be dig svara på frågor om en kärleksrelation som du har eller har haft. Genom att svara på och skicka in enkäten samtycker du till att delta i studien och att dina uppgifter och svar förvaras och databehandlas av Institutionen för psykologi vid Lunds universitet. Du är helt anonym och kan när som helst avbryta din medverkan genom att bara stänga webbsidan.

Tack för att du vill vara med – dina svar är värdefulla.

1. Din ålder

- 20 – 30 år

- 31 – 40 år

- 41 – 50 år

- 51 – 60 år

- 61 år eller mer

2. Ditt kön

- kvinna

- man

- icke-binär/annat

3. Din sysselsättning

ruta att skriva i

Fysiskt våld

Beskriv en händelse som du har varit med om i relationen med din partner då du upplevde att du blev utsatt för någon form av *fysiskt* våld. Referera till samma relation/person i hela enkäten. Beskriv som om du berättar om din upplevelse för en nära vän. Beskriv så tydligt och detaljrikt som möjligt. Försök att skriva mer än 50 ord.

Om du inte upplever att du utsatts för någon form av fysiskt våld skriv då istället om den erfarenhet som påminner mest om fysiskt våld i relationen med din partner.

4. Skriv din berättelse i textrutan. Försök att skriva mer än 50 ord.

ruta att skriva i

5. Hur allvarlig bedömer du händelsen? Klicka i på skalan nedanför där 0 = inte alls allvarlig och 10 = mycket allvarlig.

skala 0 – 10

Motivera ditt svar

ruta att skriva i, icke-obligatoriskt svar

Psykiskt våld

Beskriv en händelse som du har varit med om i relationen med din partner då du upplevde att du blev utsatt för någon form av *psykiskt* våld. Referera till samma relation/person i hela enkäten. Beskriv som om du berättar om din upplevelse för en nära vän. Beskriv så tydligt och detaljrikt som möjligt. Försök att skriva mer än 50 ord.

Om du inte upplever att du utsatts för någon form av psykiskt våld skriv då istället om den erfarenhet som påminner mest om psykiskt våld i relationen med din partner.

4. Skriv din berättelse i textrutan. Försök att skriva mer än 50 ord.

ruta att skriva i

5. Hur allvarlig bedömer du händelsen? Klicka i på skalan nedanför där 0 = inte alls allvarlig och 10 = mycket allvarlig.

skala 0 – 10

Motivera ditt svar

ruta att skriva i, icke-obligatoriskt svar

Om relationen med din partner

8. Vilket kön har din partner från berättelsen?

- kvinna

- man

- icke-binär/annat

9. Är relationen pågående eller avslutad?

- pågående

- avslutad

Frågor om din pågående relation

10. Hur länge har relationen med din partner varat? Ange antal år och/eller månader

ruta att skriva i

11. Bor ni tillsammans?

Ja

Nej

Om ja, ange hur länge ni bott tillsammans i år och/eller månader

ruta att skriva i

Frågor om din avslutade relation

10. Hur länge varade relationen med din partner? Ange antal år och/eller månader

ruta att skriva i

11. Bodde ni tillsammans?

Ja

Nej

Om ja, ange hur länge ni bodde tillsammans i år och/eller månader

ruta att skriva i

Hur ofta fysiskt och psykiskt våld har förekommit i relationen med din partner

14. Hur ofta under relationen har du upplevt dig utsatt för fysiskt våld?

- Aldrig
- Mindre än en gång/halvår
- 2-5 ggr/halvår
- 1 gång/månad
- 2-5 ggr/månad
- 2-5 ggr/vecka
- Oftare än 5 ggr/vecka

Kommentar, frivillig

ruta att skriva i

15. Hur ofta under relationen har du upplevt dig utsatt för psykiskt våld?

- Aldrig
- Mindre än en gång/halvår
- 2-5 ggr/halvår
- 1 gång/månad
- 2-5 ggr/månad
- 2-5 ggr/vecka
- Oftare än 5 ggr/vecka

Kommentar, frivillig

ruta att skriva i

Andra erfarenheter av fysiskt och psykiskt våld

16. Har du erfarenhet av *fysiskt* våld i tidigare nära relationer, andra än den du beskrev ovan? Om ja, ange nedan vilken typ av relation och vilken grad av allvarlighet våldet hade. Du kan ange mer än en relation. Om nej, ange alternativet ”Aldrig” på varje rad.

skala 0 – 10, för varje person nedan, där 0 = inte alls allvarligt, 10 = mycket allvarligt

Mamma

Pappa

Bror

Syster

Kvinnlig vän/kompis

Manlig vän/kompis

Annan person

Kommentar, frivillig

ruta att skriva i

17. Har du erfarenhet av *psykiskt* våld i tidigare nära relationer, andra än den du beskrev ovan? Om ja, ange nedan vilken typ av relation och vilken grad av allvarlighet våldet hade. Du kan ange mer än en relation. Om nej, ange alternativet ”Aldrig” på varje rad.

skala 0 – 10, för varje person nedan, där 0 = inte alls allvarligt, 10 = mycket allvarligt

Mamma

Pappa

Bror

Syster

Kvinnlig vän/kompis

Manlig vän/kompis

Annan person

Kommentar, frivillig

ruta att skriva i

Gemensamma barn

18. Har du och din partner från berättelsen gemensamma barn?

- Ja

- Nej

Kommentar, frivillig

ruta att skriva i

Fråga om vårdnadstvist

18. Har du och din partner från berättelsen varit i vårdnadstvist om gemensamma barn?

- Ja

- Nej

Kommentar, frivillig

ruta att skriva i

Frågor om fysiskt och psykiskt våld i samband med vårdnadstvist

20. Har det förekommit *fysiskt* våld mellan er som är direkt relaterat till vårdnadstvisten? Om ja, ange nedan vilken grad av allvarlighet våldet hade. Om nej, ange "Aldrig".

skala 0 – 10 samt alternativet "Aldrig"

Kommentar, frivillig

ruta att skriva i

21. Har det förekommit *psykiskt* våld mellan er som är direkt relaterat till vårdnadstvisten? Om ja, ange nedan vilken grad av allvarlighet våldet hade. Om nej, ange "Aldrig".

skala 0 – 10 samt alternativet "Aldrig"

Kommentar, frivillig

ruta att skriva i

Tack!

Du har kommit till slutet av enkäten. Tack för din medverkan! Dina svar är värdefulla för oss. Om undersökningen har väckt frågor hos dig eller om du vill kommentera din medverkan är du välkommen att ta kontakt med Jenny, *epostadress* jenny.luong.168@student.lu.se eller Bi, *epostadress* [bibbi.gudmundsson.869@student.lu.se](mailto:bibli.gudmundsson.869@student.lu.se).

Klicka på **Klar** för att skicka in dina svar.

Bilaga 2. Fas 2

Enkätundersökning om våld i nära relationer

Välkommen!

Den här enkäten är en undersökning om fysiskt och psykiskt våld i nära relationer. Den tar bara några minuter att svara på. Vi kommer att be dig läsa två berättelser ur verkliga livet och bedöma våldet samt svara på ett par frågor om dig själv. Genom att svara på och skicka in enkäten samtycker du till att delta i studien och att dina uppgifter och svar förvaras och databehandlas av Institutionen för psykologi vid Lunds universitet. Du är helt anonym och kan när som helst avbryta din medverkan genom att bara stänga webbsidan.

Tack för att du vill vara med – dina svar är värdefulla.

1. Din ålder

- 20 – 30 år

- 31 – 40 år

- 41 – 50 år

- 51 – 60 år

- 61 år eller mer

2. Ditt kön

- kvinna

- man

- icke-binär/annat

3. Din sysselsättning

ruta att skriva i

Fysiskt våld

Läs berättelsen nedan om ett fall av *fysiskt* våld i en kärleksrelation. Gradera sedan hur allvarlig du bedömer händelsen.

Martins berättelse:

” ... ”

4. Hur allvarlig bedömer du händelsen? Klicka i på skalan nedanför där 0 = inte alls allvarlig och 10 = mycket allvarlig.

skala 0 – 10

Motivera ditt svar

ruta att skriva i, icke-obligatoriskt svar

Psykiskt våld

Läs berättelsen nedan om ett fall av *psykiskt* våld i en kärleksrelation. Gradera sedan hur allvarlig du bedömer händelsen.

Emmas berättelse:

” ... ”

5. Hur allvarlig bedömer du händelsen? Klicka i på skalan nedanför där 0 = inte alls allvarlig och 10 = mycket allvarlig.

skala 0 – 10

Motivera ditt svar

ruta att skriva i, icke-obligatoriskt svar

Dina erfarenheter av psykiskt och fysiskt våld

6. Har du erfarenhet av *psykiskt* våld i tidigare nära relationer? Om ja, ange nedan vilken typ av relation och vilken grad av allvarlighet våldet hade. Du kan ange mer än en relation. Om nej, ange alternativet "Aldrig" på varje rad.

skala 0 – 10, för varje person nedan, där 0 = inte alls allvarligt, 10 = mycket allvarligt

Kärleksrelation

Mamma

Pappa

Bror

Syster

Kvinnlig vän/kompis

Manlig vän/kompis

Annan person

Kommentar, frivillig

ruta att skriva i

17. Har du erfarenhet av *fysiskt* våld i tidigare nära relationer? Om ja, ange nedan vilken typ av relation och vilken grad av allvarlighet våldet hade. Du kan ange mer än en relation. Om nej, ange alternativet "Aldrig" på varje rad.

skala 0 – 10, för varje person nedan, där 0 = inte alls allvarligt, 10 = mycket allvarligt

Kärleksrelation

Mamma

Pappa

Bror

Syster

Kvinnlig vän/kompis

Manlig vän/kompis

Annan person

Kommentar, frivillig

ruta att skriva i

Tack!

Du har kommit till slutet av enkäten. Tack för din medverkan! Dina svar är värdefulla för oss. Om undersökningen har väckt frågor hos dig eller om du vill kommentera din medverkan är du välkommen att ta kontakt med Jenny, *epostadress* jenny.luong.168@student.lu.se eller Bi, *epostadress* [bibbi.gudmundsson.869@student.lu.se](mailto:bibli.gudmundsson.869@student.lu.se).

Klicka på **Klar** för att skicka in dina svar.